

GLOBALIZACIJA SVETSKE PRIVREDE

Pojam globalizacije

- ***Proces kojim se svetska privreda transformiše od skupa nacionalnih i regionalnih tržišta u skup tržišta koja funkcionišu bez obzira na nacionalne granice.***
- Ovaj proces vidno karakteriše okruženje u kome se tokovi u svetskoj privredi odvijaju.
- Izraz se ponekad koristi krajnje afirmativno, a ponekad kranje kritički.
- Proces globalizacije je prisutan u svim sferama društvenog života – ekonomskoj, socijalnoj, kulturnoj i političkoj.
- Reč globalizacija, potiče od latinske reči *globus* koja znači *celokupan, ukupan*.

- Pravi se razlika između procesa **globalizacije** uopšte i **ekonomske globalizacije**
- Različito se datira **početak globalizacije**:
- jedni ga vezuju za početak interkontinentalne migracije ljudi,
- drugi za početak modernog doba,
- treći za kasni XIX vek,
- četvrti za period od 1950-tih ili od 1970-tih godina,
- peti za poslednje dve decenije XX veka.

- Prvu globalizaciju u istoriji ljudskog roda predstavljaju **migracije**. Tako bi prva globalizacija bila demografska,
- Druga u istoriji, a prva među novijim, je **saobraćajna** globalizacija do koje je došlo kada je pronađen veliki jedrenjak. Omogućila je globalizacije u nizu drugih oblasti – trgovini, kulturi, tehnologiji,...
- Sledeći značajan korak predstavljala bi globalizacija u **komunikacijama** koju je omogućio pronalazak telegrafa, a kasnije: radija, telefona, televizije i kompjutera koji su istovremeno značili i informatičku globalizaciju

- Za **drugu polovinu XIX** veka najčešće se vezuju **ekonomske** dimenzije globalizacije .
- Period od **1870. do 1914.** godine nazvan je „zlatnim dobom“ ekonomske integracije.

Globalizacija

Dimenzije globalizacije:

1. Ekonomska dimenzija

- Jačanje i širenje ekonomskih međuodnosa širom svijeta
- Protok kapitala i tehnologije omogućio trgovinu robama i uslugama

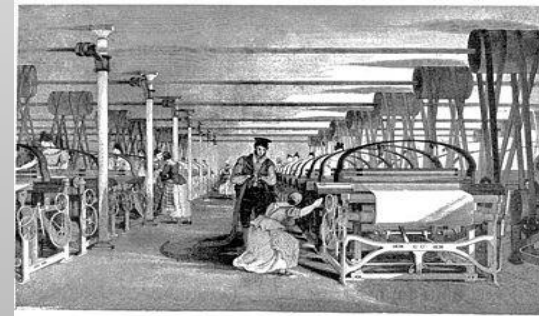
2. Politička dimenzija

- Jačanje i širenje političkih međuodnosa širom svijeta
 - nestanak nacionalnih ekonomija?
 - razvoj nadnacionalnih institucija i udruženja

- Periodom **prve globalizacije svetske privrede** možemo smatrati period velikih **geografskih otkrića**. (Kolumbova ekspedicija, usledile su i druge). Omogućen je napredak u tehnologiji izgradnje brodova, i narastanje ekonomskih interesa za razvoj trgovine između Evrope i ostalih područja u svetu.
- U drugoj polovini XVIII veka, **period industrijske revolucije** označavamo kao period **druge globalizacije svetske privrede**. (otkriće parne mašine i drugi pronalasci doveli su do industrijske revolucije. Industrijska revolucija je usloвила nagli porast proizvodnje kako industrijskih tako i poljoprivrednih proizvoda, što je dovelo do znatnog povećanja svetske trgovine.
- Period **treće globalizacije svetske privrede** devedesete godine XX veka pa na ovamo (reformе u Kini , prestanak hladnog rata krajem osamdesetih, pad Berlinskog zida nestanak Istočnog bloka, raspad komunističkih država, tranzicija). Značajan priliv inostranog kapitala u ove zemlje i porast trgovine

Periodizacija razvoja globalizacije

1500. g. – 1760. g.	velika geografska otkrića teritorijalna ekspanzija evropskih država prva globalizacija svetske privrede
1760. g. – 1914. g.	velika tehnološka otkrića – industrijska revolucija pojava velikog broja proizvoda druga globalizacija svetske privrede
1914. g. – 1945. g.	period svetskih ratova i Velike ekonomske krize
1945. g. – 1990. g.	proces dekolonizacije i pojava novih država zlatni period razvoja međunarodne trgovine
1990. g. - danas	velika (treća) globalizacija svetske privrede

Informaciona revolucija:

- smanjila značaj **fizičke udaljenosti**,
- omogućila povezivanje geografski udaljenih operacija i lociranje **faza proizvodnje i potrošnje van nacionalnih granica**.
- smanjila **značaj lokacije resursa** i faktora proizvodnje.
- omogućila i **globalizaciju usluga** i trgovinu mnogim uslugama kojima se nije moglo trgovati u prošlosti.
- Međunarodna finansijska tržišta se konstruišu u **elektronskom prostoru** – sastoje se od stotina hiljada ekrana globalno povezanih kroz elektronske mreže.
- **Elektronska trgovina** dobija na važnosti

- Ostvareni stepen globalizacije determiniše poslovni ambijent
- Različita su shvatanja ostvarenog **stepena globalizacije svetske privrede**, a ključno neslaganje je usmereno na pitanje stepena i značaja promena u svetskoj privredi.
- Po ovom pitanju postoje **dva shvatanja**:
 - * hiperglobalističko
 - * skeptično

- Prema ***hiperglobalističkoj tezi***, nacionalne države više nisu značajni akteri a ukusi potrošača i kulture su homogenizovani
- Tradicionalne nacionalne države sa preteranom regulacijom spadaju među prepreke globalizaciji
- Informacije, kapital i inovacije teku širom sveta najbržom brzinom, omogućene tehnologijom i stimulisane željama potrošača da dođu do najboljih i najmanje skupih proizvoda.

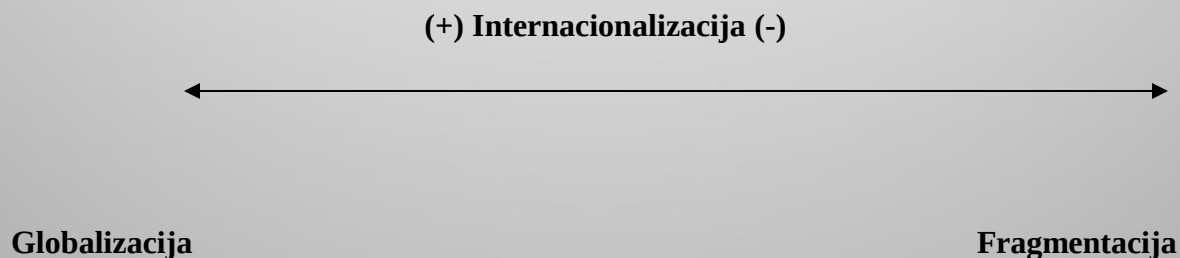
- Oni koju zastupaju više ***skeptičnu* tezu**, smatraju da se o ostvarenom stepenu globalizacije svetske privrede preteruje i da su nacionalne države i njihove politike podjednako bitne kao i do sada. Svetska privreda je bila više otvorena i više integrisana u periodu 1870.-1914. godina, nego što je danas.

- Postoji stav da **globalna privreda** znači bezgraničan ekonomski prostor u kome se integracija poslova i tržišta odvija prema ekonomskim i tržišnim imperativima, što je suprotno fragmentaciji proizvodnje i tržišta koja je tradicionalno postojala zbog kontinuiranih barijera između zemlja.
- **Internacionalna privreda** ne podrazumeva fundamentalnu promenu u osnovnim principima ekonomske organizacije, već jednostavno više međunarodnih transakcija.

- Stupnjeve međunarodne ekonomske integracije možemo prikazati na kontinuumu globalizacije/fragmentacije

Kontinuum globalizacije/fragmentacije

- Važno pitanje je koliko daleko se otišlo duž kontinuuma.
- **Na kraju** kontinuuma na strani globalizacije nalazi se svet u kome su otklonjene sve prepreke u kretanju faktora proizvodnje.
- **Na drugom kraju** je svet sastavljen od individualnih nacionalnih država podeljen kontinuiranim barijerama u trgovini i razmeni.
- **Realnost** se nalazi negde između.
- Ako se barijere otklanjaju i privreda postaje više internacionalizovana, svet se kreće ka kraju kontinuuma na strani globalizacije, dok podizanje barijera označava promenu ka fragmentaciji i smanjenoj internacionalizaciji

- Zaključak: razlika između dva seta različitih procesa:
- ***Procesa internacionalizacije*** –širenje ekonomskih aktivnosti van nacionalnih granica.

To su *kvantitativne* promene koje vode ka *više ekstenzivnim* geografskim obrascima ekonomske aktivnosti.

- ***Procesa globalizacije*** –*funkcionalna integracija* međunarodno raširenih aktivnosti. To su *suštinske kvalitativne* promene u načinima na koje se ekonomske aktivnosti organizuju

Merenje stepena globalizacije zemlje

- **Indeks globalizacije** (kvantitativni pokazatelj ekonomske medjuzavisnosti jedne zemlje u odnosu na svetsku privredu kao celinu)
 - Obim prekogranične trgovinske razmene
 - Obim SDI
 - Porast broja TNK
 - Trgovinski i ekonomski sporazumi izmedju pojedinih zemalja ili grupa država

2017 KOF Index of Globalization*

	country	Globalization Index
--	---------	---------------------

1.	Netherlands	92.84
2.	Ireland	92.15
3.	Belgium	91.75
4.	Austria	90.05
5.	Switzerland	88.79
6.	Denmark	88.37
7.	Sweden	87.96
8.	United Kingdom	87.26
9.	France	87.19
10.	Hungary	86.55
11.	Canada	86.51
12.	Finland	86.30
13.	Portugal	85.04
14.	Cyprus	85.00
15.	Czech Republic	84.88
16.	Germany	84.57
17.	Spain	84.56
18.	Slovak Republic	84.36
19.	Luxembourg	84.21
20.	Singapore	83.64
21.	Norway	83.50
22.	Australia	82.97
23.	Italy	82.19
24.	Croatia	81.39
25.	Poland	81.32
26.	Greece	80.60
27.	United States	79.73
28.	Estonia	79.27
29.	Qatar	78.49
30.	New Zealand	78.29
31.	Malaysia	78.14
32.	Lithuania	77.47
33.	Slovenia	76.91
34.	Bulgaria	76.89
35.	Romania	76.51
36.	Malta	75.86
37.	United Arab Emirates	75.29
38.	Israel	72.88
39.	Japan	72.26
40.	Chile	72.23

	country	Economic Globalization
--	---------	------------------------

1.	Singapore	97.77
2.	Ireland	94.65
3.	Luxembourg	94.06
4.	Netherlands	93.06
5.	Malta	91.74
6.	Belgium	90.08
7.	Hungary	88.75
8.	United Arab Emirates	88.06
9.	Mauritius	88.01
10.	Estonia	87.54
11.	Bahrain	87.37
12.	Slovak Republic	87.00
13.	Czech Republic	86.90
14.	Cyprus	86.64
15.	Denmark	85.76
16.	Austria	85.50
17.	Sweden	85.48
18.	Finland	84.20
19.	Georgia	83.01
20.	United Kingdom	82.99
21.	Latvia	82.80
22.	Switzerland	82.76
23.	Portugal	82.71
24.	Montenegro	81.79
25.	Qatar	81.45
26.	Seychelles	81.22
27.	Oman	81.02
28.	New Zealand	80.97
29.	Chile	80.18
30.	France	79.41
31.	Canada	79.08
32.	Brunei Darussalam	78.66
33.	Panama	78.25
34.	Germany	78.06
35.	Malaysia	77.93
36.	Slovenia	77.89
37.	Spain	77.50
38.	Bulgaria	77.18
39.	Poland	77.06
40.	Israel	76.48

	country	Social Globalization
--	---------	----------------------

1.	Singapore	91.61
2.	Switzerland	91.13
3.	Ireland	90.99
4.	Netherlands	90.71
5.	Austria	90.62
6.	Belgium	90.34
7.	Puerto Rico	89.98
8.	Canada	89.22
9.	Denmark	87.54
10.	Cyprus	87.17
11.	France	87.11
12.	Norway	86.31
13.	United Kingdom	85.83
14.	Germany	85.49
15.	Croatia	85.29
16.	Sweden	84.66
17.	Australia	84.13
18.	Finland	83.81
19.	Portugal	83.39
20.	Spain	83.38
21.	Slovak Republic	82.76
22.	Czech Republic	82.19
23.	Hungary	81.16
24.	Greece	80.74
25.	Lithuania	80.72
26.	Qatar	80.05
27.	Poland	79.82
28.	Luxembourg	79.39
29.	Italy	79.37
30.	United States	78.82
31.	United Arab Emirates	77.93
32.	Andorra	77.30
33.	Kuwait	77.28
34.	Israel	77.12
35.	Malta	76.59
36.	Saudi Arabia	76.24
37.	Malaysia	74.20
38.	New Zealand	73.99
39.	Estonia	73.81
40.	Slovenia	71.93

	country	Political Globalization
--	---------	-------------------------

1.	France	97.29
2.	Italy	97.25
3.	Belgium	95.79
4.	Sweden	95.56
5.	Netherlands	95.41
6.	Spain	95.23
7.	Austria	95.15
8.	United Kingdom	94.67
9.	Brazil	94.30
10.	Switzerland	93.40
11.	Denmark	92.84
12.	Norway	92.74
13.	Argentina	92.61
14.	Egypt, Arab Rep.	92.46
15.	Canada	92.45
16.	Finland	92.34
17.	Turkey	91.88
18.	Germany	91.71
19.	United States	91.43
20.	Russian Federation	91.34
21.	Greece	91.33
22.	India	91.23
23.	Hungary	90.94
24.	Nigeria	90.79
25.	Ireland	90.47
26.	Portugal	90.24
27.	Australia	90.17
28.	Romania	89.82
29.	Korea, Rep.	89.58
30.	Morocco	89.50
31.	Chile	89.01
32.	Senegal	88.97
33.	Poland	88.82
34.	Japan	88.10
35.	South Africa	88.04
36.	Pakistan	87.30
37.	Jordan	87.17
38.	Indonesia	86.83
39.	Peru	86.38
40.	Tunisia	86.02

- Kao glavne **pokretačke snage procesa globalizacije** smatraju se:

- * ekonomski liberalizam,
- * ekspanzija kapitala i finansija,
- * transnacionalne i multinacionalne kompanije,
- * tehnološki napredak,
- * društvena i kulturna konvergencija.

Ekonomski liberalizam

- Kao reakcija na protekcionizam od 1930-tih godina, usvajanjem **GATT-a**, nakon Drugog svetskog rata, oživele su liberalne ideje,
- Cilj GATT-a je bio progresivno **smanjenje carinskih barijera.**
- Liberalno ekonomsko razmišljanje je najbrže zahvatilo SAD i Veliku Britaniju,
- Ostale RZ, novoindustrijalizovane zemlje, zemlje L. Amerike, Afrike, ostatka Azije,
- bivše komunističke zemlje...

- U sprovođenju ekonomskog liberalizma, važnu ulogu imaju ***međunarodne ekonomske organizacije***, pre svega, Međunarodni monetarni fond, Svetska banka i Svetska trgovinska organizacija.

- **Međunarodni monetarni fond**, zahteva potpuni liberalizam u međunarodnim ekonomskim odnosima. Takođe i GATT, a od 1995. godine i Svetska trgovinska organizacija.
- **Svetska trgovinska organizacija** je svoj domet osim trgovine robom proširila i na regulisanje **trgovine uslugama i trgovine proizvodima intelektualne svojine**, a uspostavila je i sistem za **rešavanje sporova** i mehanizam za reviziju spoljnotrgovinskih politika zemalja članica.

- **Najmoćnije sile sveta** pružale su snažnu podršku Međunarodnom monetarnom fondu, Svetskoj banci i Svetskoj trgovinskoj organizaciji.
- **Manje razvijene zemlje** su ih pratile jer, sprovođenje politike strukturnih prilagođavanja je preduslov za dobijanje **kredita** bretonvudskih institucija.

- Sistem rada Svetske trgovinske organizacije, uključuje **trgovinske sankcije** i druge kazne.

- Razvijene zemlje su uspešno **umanjile ulogu i uticaj Ujedinjenih nacija**, a povećale moć i uticaj bretovnudskih institucija (MMF, IBRD) i Svetske trgovinske organizacije u koncipiranju i vođenju globalne ekonomske politike.
- Tako se **ekonomski liberalizam**, sa svojim prednostima ali i nepovoljnim dejstvima, pod uticajem najrazvijenijih zemalja sveta i međunarodnih organizacija **širio**.
- Proširenje liberalizma povećalo je međuzavisnosti i **produbilo globalizaciju** sa značajnim implikacijama na korporativne strategije i ponašanje.

Ekspanzija kapitala i finansija

- Finansije su tradicionalno uvek bile snažno regulisane, ali je do promena došlo 1960-tih godina sa pojavom **evrodolarskog** tržišta.

- Niz američkih reformi u 1970-tim godinama olakšalo je američkim **bankama da posluju u inostranstvu** i stranim bankama da dobiju pristup na američkom bankarskom tržištu.

- U okviru Jedinstvenog evropskog tržišta (Single European Market - SEM), ključna komponenta bila je **otklanjanje preostalih kontrola na kretanja kapitala unutar Evropske unije.**

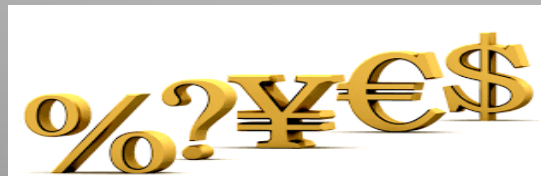

- Na multilateralnom nivou**, pregovori o liberalizaciji finansijskih usluga nastavili su se posle kraja Urugvajске runde između trideset zemalja koje su postigle prethodni sporazum u 1995. godini kojim se **garantuje pristup bankarskom tržištu, tržištu hartija od vrednosti i osiguranja.**

- Otvaranjem tržišta i usvajanjem novih informacionih i komunikacionih tehnologija transformisani su međunarodni tokovi kapitala. Kapital sada može biti transferisan širom sveta trenutno.
- Došlo je i do nestabilnosti međunarodnih finansijskih tržišta. Niz novih finansijskih instrumenata, kao što su derivati, se pojavio da bi se opsluživalo šire tržište.

- Pojedinci i institucije, su u mogućnosti da brzo transferišu ogromne sume širom sveta da bi iskoristili razliku između kurseva ili kamatnih stopa. Ovakva kretanja mogu da intenziviraju krizu ili da prenesu krizu iz jedne zemlje u drugu, ili čak iz jednog regiona u drugi.

- Posledica ovih trendova je i slabljenje veze između valuta i njihovih tradicionalnih lokacija – nacionalnih država.

Transnacionalne i multinacionalne kompanije.

- Najvažniji nosilac globalizacije.
- Putem SDI preduzeća razmeštaju svoje proizvodne i druge poslovne funkcije u globalnim razmerama.
- najpovoljnije snabdevanje sirovinama, energijom i radnom snagom, s jedne strane, i najprofitabilniji plasman svojih proizvoda i usluga, s druge strane.
- poslovanje transnacionalnih i multinacionalnih kompanija prevazilazi nacionalne granice. Nacionalne barijere gube na značaju, gubi se nacionalni karakter trgovine i nacionalni karakter uopšte.

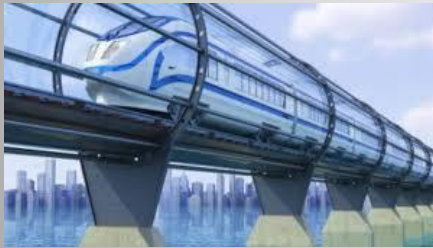
Tehnološki napredak

- Tehnološke inovacije i njihova difuzija imaju veoma značajnu ulogu u reorganizaciji trgovinskog i ekonomskog prostora.
- Za kompanije u mnogim sektorima razvoj novih tehnologija i njihova upotreba čini razliku između uspeha i neuspeha.
- Postoje izvesna neslaganja u teoriji:
 - * tehnologija je osnovni pokretač promena i da ona čini globalizaciju neizbežnom i nepovratnom.
 - * tehnološki razvoj nije dovoljan da ovakve promene iznese samostalno, već su potrebni socijalni, politički i ekonomski faktori, kao što je širenje liberalne ekonomske filozofije. Tehnologija pre služi da **omogući promene** nego što je njihov primarni pokretač.

- **Transportne tehnologije:** od konjske snage, jedra i pare ka mašini sa unutrašnjim sagorevanjem i mlaznog motora,

- **Informaciono-komunikacione tehnologije:** virtuelni trenutni transfer podataka i informacija ka bilo kom mestu u svetu. Rezultat su niži transakcioni i operacioni troškovi

- **Elektronsko poslovanje:** upotreba elektronske tehnologije u savremenom poslovnom procesu u preduzećima. Po svom karakteru je transnacionalno i zahteva globalno tržište.

Društvena i kulturna konvergencija

- **Globalna kultura** nije zamenila raznolike **nacionalne kulture** u svetu, ali usled globalnog povezivanja sredstava javnog informisanja, dolazi do sve većeg **prihvatanja zajedničkih vrednosti** i normi ponašanja.
- Potrošači sa zajedničkim preferencijama, kreiranje **globalnih proizvoda**,
- Oni povećavaju održivost i poželjnost **rastućih međunarodnih proizvodnih sistema i lanaca vrednosti**, sa svim potencijalnim koristima u pogledu ekonomije obima.

- **Jedni:** ohrabruje se rast i bezdržavnog preduzeća koje deluje prema nalogima tržišta i nacionalne granice sve više su irelevantne.
- tržišne snage dominiraju i političkim životom: nacionalne vlade sve teže ostvaruju kontrolu nad dešavanjima unutar njihovih granica.

- **Drugi:** priznaju rastuću međuzavisnost i prateću intenzifikaciju konkurencije, ali tvrde da nacionalne države na malo drugačiji način zadržavaju svoj značaj.

Posledice globalizacije po životnu sredinu

- Efekat staklenih bašta
- Povećanje veličine ozonskih rupa
- Povećanje stepena neravnoteže unutar ekosistema
- Širenje različitih bolesti – pandemije...

